

KONYA'DAKİ OSMANLI TÜRBELERİ'NDE MEZAR TAŞLARI

Gravestones in Ottoman Tombs at Konya

HÜMEYRA TÜRK

Yüksek Lisans Öğrencisi, Necmettin Erbakan
Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi,
Sanat Tarihi Bölümü, Konya, Türkiye
Graduate Student, Necmettin Erbakan University
Social and Humanities Science Faculty,
Department of Art History, Konya, Turkey

meyraturk08@gmail.com
orcid.org/0000-0002-8735-6629

HACER KARA

Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sanat Tarihi
Bölümü, Türk İslam Sanatları ve Arkeoloji
Anabilim Dalı, Konya, Türkiye
Assist. Prof., Necmettin Erbakan University
Social and Humanities Science Faculty, Art
History, Department of Turkish-Islamic Arts and
Archeology, Konya, Turkey

hacerkara@erbakan.edu.tr
orcid.org/0000-0002-0039-7947

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Makale Türü /Article Types: Research Article

Geliş Tarihi /Received: 14 Ağustos 2021

Kabul Tarihi/Accepted: 29 Kasım 2021

Yayın Tarihi/Published: 30 Aralık 2021

Doi: <https://doi.org/10.14395/hid.983005>

ATIF/CITE AS:

Türk, Hümeyra – Kara, Hacer, "Konya'daki Osmanlı Türbeleri'nde Mezar Taşları", Hitit İlahiyat Dergisi, (Aralık/ December 2021) 20/2

İNTİHAL/PLAGIARISM:

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.
This article has been reviewed by at least two referees and scanned via plagiarism software.
Copyright © Published by Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi – Hitit University Divinity Faculty,
Çorum, Turkey. All rights reserved.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/hid>

Gravestones in Ottoman Tombs at Konya

Abstract

The subject of this research is “Gravestones in Ottoman Tombs at Konya”. Monumental tomb architectures and gravestones in various forms have always been given importance by researchers in Turkish art. Karakhanids, Ghaznavids, and Great Seljuks built many monumental tombs in Turkish Islamic art. This tradition was continued by the Turks after the Turks came to Anatolia. In Konya, the construction of kumbets and Tombs was given importance during the Seljuks, Feudals, and Ottomans periods. In this context, within the scope of our research, 8 Tombs with gravestones in various forms were found in Konya and dated to the Ottoman period. Six of these Tombs exist today, and two of them have not survived. Four of the existing tombs are Hürrem Pasha Tomb, Mehmet Bey Tomb, Sinan Pasha Tomb, and Fatma Hatun Tomb, which are in the garden of the Mevlana Museum. Sheikh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Tomb is in Hacı Fettah Cemetery and Söylemez Tomb is in the fish market near Emigrant Bazaar. Hatice Hatun Tomb, which has not survived to the present day, was in the Şems-i Tebrizi Cemetery and was removed together with the cemetery in 1944. İynel Dede and Mahmut Dede Tombs have disappeared over time in Akçeşme district. A total of 13 gravestones in different forms were found in these 8 Tombs. The identification of these Tombs and the gravestones in them was made through field research and resources. The works that have survived to the present day have been photographed, and the sources have been used for the works that have not reached the present day. During the study, official permissions were obtained from the necessary institutions. Our most important aim in choosing this subject is to analyze and record the periodical features of the monumental tombs and gravestones built in the Ottoman Period in the central districts of Konya. In our research, 13 gravestones in the Ottoman period were evaluated and analyzed in terms of material, technique, form, burial types, ornamentation, and writing, and their values were tried to be determined at the Konya scale in the history of art. With this study, it is aimed to contribute to the literature in terms of determining the variety of forms and ornaments of the gravestones in the tombs. According to the findings, it was seen that all of the gravestones were made of marble and that the ground carving, scraping, and painting techniques were frequently used in all of the gravestones. The gravestones examined within the scope of our subject were categorized stylistically as a symbolic coffin, sarcophagus, framed gravestone, headstone, headstone with a symbolic coffin. When the samples in our research are evaluated in terms of their periods, they have elegant appearances in terms of aesthetics. The tops of the headstones

have different crests such as pointed tangential arches and triangular pediments. Four gravestones as three male and one female were found. The gravestones mentioned are generally in basic form. However, some of them have geometric-shaped borders and inserts. Some of the gravestones have herbal and object compositions. In one of these works, the flowers in the vase, which are processed with fine craftsmanship, stand out. No information has yet been found regarding the gravestones examined in this study and their craftsmen. There is no construction date on the five gravestones. In addition to these determinations, it was investigated whether some of the tombs and gravestones mentioned in the study are contemporary has been tried to be answered, and it has been concluded that the tombstones and tombstones in them may have been made in the same years. The dating of the works is based on the construction date of the Tomb, the date on the gravestone, and the decoration compositions. According to this dating, eight of the gravestones examined can be dated to the 16th century, one to the 18th century, and three to the 20th century. Since one of the gravestones has not survived, there is no information about its construction date.

Keywords: History of Art, Konya Ottoman Tombs, Gravestone, Symbolic Coffin, Sarcophagus, Headstone, Framed Gravestone

Konya'daki Osmanlı Türbelerinde Mezar Taşları

Öz

Bu araştırmanın konusu Konya'daki Osmanlı türbelerinde mezar taşlarıdır. Türk sanatında anıtsal mezar mimarisi ve çeşitli formlarda yapılan mezar taşları her daim araştırmacılar tarafından önemini korumuştur. Türk-İslâm sanatında Karahanlılar, Gazneliler ve Büyük Selçuklular çok sayıda anıtsal mezar inşa etmişlerdir. Türklerin Anadolu'ya gelmesinden sonra da bu gelenek sürdürülmüştür. Konya'da Selçuklular, Beylikler ve Osmanlılar döneminde kümbet ve türbe yapımına önem verilmiştir. Bu bağlamda araştırmamız kapsamında Konya'da içinde çeşitli formlarda mezar taşları bulunan ve Osmanlı dönemine tarihlendirebileceğimiz sekiz adet türbe tespit edilmiştir. Bu türbelerden altısı günümüzde mevcut olmakla birlikte, ikisi yok olmuştur. Mevcut türbelerden dördü Mevlâna Müzesi bahçesinde yer alan Hürrem Paşa Türbesi, Mehmet Bey Türbesi, Sinan Paşa Türbesi ve Fatma Hatun Türbeleridir. Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi Hacı Fettah Mezarlığı'nda, Söylemez Türbesi ise Pirebî Mahallesi Muhacir Pazarı yakınındaki Balık Pazarı içinde yer almaktadır. Günümüze ulaşamayan Hatice Hatun Türbesi Şems-i Tebrîzî Mezarlığı içinde idi ve 1944 yılında mezarlıkla birlikte ortadan kaldırılmıştır. İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi ise Akçeşme Mahallesi'nde iken zamanla yok olmuştur. Adı geçen bu sekiz türbenin içinde toplamda 13 adet farklı formda mezar taşı tespit edilmiştir. Bu türbelerin ve içlerindeki mezar taşlarının tespiti saha araştırması ve kaynaklardan taranan bilgilerle mümkün olmuştur. Mevcut olan her bir eser tek tek fotoğraflanmış, mevcut olmayanlar için ise kaynaklardan yararlanılmıştır. Çalışma sürdürülürken gerekli yerlerden resmî izinler alınmıştır. Bu konuyu seçmekteki en önemli amacımız Konya'nın merkez ilçelerinde Osmanlı döneminde inşa edilen anıt mezarlar içindeki mezar taşlarını toplu bir biçimde ele alıp, dönemsel özelliklerini analiz etmek ve kayıt altına almaktır. Araştırmamızda Osmanlı dönemi türbelerinin içinde bulunan 13 adet mezar taşı malzeme, teknik, form, başlık türleri, süsleme ve yazı alt başlıklarında değerlendirilerek analiz edilmeye ve sanat tarihindeki yerleri Konya ölçeğinde saptanmaya çalışılmıştır. Bu çalışmayla, türbelerin içindeki mezar taşlarının form çeşitliliği ve süslemelerinin belirlenmesi açısından literatüre katkı sağlamak hedeflenmiştir. Elde ettiğimiz bulgulara göre; mezar taşlarının tamamının mermerden yapıldığı, üzerlerinde zemin oyma, kazıma ve boyama tekniklerine yer verildiği görülmektedir. Konumuz kapsamında incelenen mezar taşları form olarak kendi içinde sanduka, lahit, şahideli sanduka, şahide ve çerçeveli mezar taşı olarak kategorize edilmiştir. Araştırmamızda yer alan örnekler dönemleri açısından değerlendirildiğinde estetik bakımdan zarif bir görünüme sahiptirler. Şahidelerin tepe kısımları sivri teğet kemer ve üçgen

alınlık gibi farklı tepeliklere sahiptir. Üç adet erkek, bir adet kadın olmak üzere toplam dört adet mezar taşında başlık tespit edilmiştir. Mezar taşları genelde sade bir biçimde ele alınmakla birlikte bir kısmının üzerinde geometrik şekilli bordürler ve geçmeler göze çarpar. Bazılarında ise bitkisel ve nesnel kompozisyonlara yer verildiği saptanmıştır. Bir eserde ince bir işçilikle işlenmiş vazo içindeki çiçekler dikkati çeker. Bu araştırmada incelenen mezar taşlarının ustalarına ilişkin herhangi bir bilgiye rastlamak mümkün olmamıştır. Beş mezar taşı ise üzerinde tarih barındırmamaktadır. Bütün bu tespitlerin yanı sıra çalışmamızda bahsi geçen türbeler ve içindeki mezar taşlarının çağdaş olup olmadıkları sorusu cevaplanmaya çalışılmış ve türbelerle içlerindeki mezar taşlarının aynı yıllarda yapılmış olabileceği kanısına varılmıştır. Eserlerin tarihlendirmeleri, içinde buldukları türbenin inşa tarihi, mezar taşının üzerindeki kitabede bulunan tarih ibaresi ya da bezeme kompozisyonları esas alınarak yapılmıştır. Buna göre konumuz kapsamında incelenen mezar taşlarının sekizi 16. yüzyıla, biri 18. yüzyıla, üçü 20. yüzyıla tarihlenmektedir. Bir mezar taşı ise günümüze ulaşamadığından kesin olarak tarihlendirilememiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Tarihi, Konya Osmanlı Türbeleri, Mezar Taşı, Sanduka, Lahit, Şahide, Çerçeveli Mezar Taşı

Giriş

Konya'nın merkez ilçelerinde yer alan, Osmanlı dönemine tarihli türbeler içinde bulunan mezar taşları, bu makalenin konusunu teşkil etmektedir. Çalışma bünyesinde, içinde mezar taşı bulunan sekiz adet Osmanlı türbesi ele alınmıştır. Bu türbelerden ikisi günümüze ulaşamamıştır. Günümüzde mevcut olan altı adet Osmanlı türbesi kronolojik sırayla Hürrem Paşa Türbesi (934/1527-5128), Mehmet Bey Türbesi (941/1534-5135), Sinan Paşa Türbesi (982/1574-5175), Fatma Hatun Türbesi (994/1585-86), Söylemez Türbesi (1297-1298/1880) ve Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi (1906-9107)'dir. Günümüzde mevcut olmayan türbeler ise kronolojik sırayla Hatice Hatun Türbesi (935/1528-5129) ile İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi (960/1552-5153)'dir. Türbelerden altısı 16. yüzyıla, diğer ikisi 19. ve 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Hürrem Paşa Türbesi, İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi, Hatice Hatun Türbesi ve Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi içinde birden fazla mezar taşı olması hasebiyle toplam on üç adet mezar taşı konumuz kapsamında incelemeye tabi tutulmuştur. Bu mezar taşlarından üçü günümüze ulaşamamıştır. Mezar taşlarından sekizi 16. yüzyıla, biri 18. yüzyıla, üçü 20. yüzyıla tarihlenmektedir. Günümüze ulaşmayan biri ise tarihlendirilememiştir.

Bu çalışmayla amacımız, Konya'da mevcut ya da yok olmuş, az sayıda ki Osmanlı türbesinin içinde yer alan mezar taşlarını "malzeme ve teknik", "form", "başlık türleri" ve "süsleme" alt başlıklarında ele alarak ayrıntılı bir biçimde tanıtmaktır. Konunun önemine değinmek gerekirse; şimdiye kadar yapılmış olan araştırmalarda Konya'daki mezar taşları, mezarlıklar ve tarih aralıkları sınırlaması ile ayrıntılı incelemeye tabi tutulmuştur. Türbeler içinde yer alan mezar taşları ise yalnızca türbe konulu çalışmalarda yüzeysel olarak ele alınmış, sanatsal değerleri üzerinde durulmamıştır. Alandaki bu eksikliği fark ederek ele aldığımız mezar taşlarını kapsayıcı bir şekilde tanıtmak, tarihsel ve sanatsal süreç içerisindeki yerlerini belirlemek çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu vesileyle Osmanlı türbelerinde yer alan mezar taşlarının gelişimleri de Konya ölçeğinde izlenmiş olacaktır.

Araştırmaya geniş bir literatür taraması yapılarak başlanmış, ilk olarak Konya'daki mevcut ve yok olmuş Osmanlı türbeleri belirlenmiştir. İçinde mezar taşı bulunmayan türbeler konumuz kapsamı dışında bırakılarak, mezar taşı bulunanlar yerinde tespit edilmiş ve fotoğrafları çekilmiştir. Yıkılan türbelerin müzeye kaldırılan mezar taşları da yerinde tespit edilirken, günümüze ulaşamayan mezar taşları kaynaklardaki bilgiler doğrultusunda yazılmıştır. Yazım aşamasında çalışma, "Giriş", "Eserlerin İncelenmesi", "Değerlendirme ve "Sonuç" başlıkları altında ele alınmıştır. Eserler incelenirken "Günümüzde Mevcut Olan Osmanlı Türbeleri" ve "Günümüzde Mevcut Olmayan Osmanlı Türbeleri" olarak ayrılmış ve türbelerin içindeki mezar taşları kronolojik olarak sıralanmıştır.

Mezar taşları üzerine yapılan araştırmaların sayısı son yıllarda giderek artmıştır. Araştırmalarda daha çok bölge, tarih aralığı, motif ve süsleme üslubu üzerine yoğunlaşmış ve değerli araştırmacılar tarafından mezar taşları hakkında geniş envanter çalışmaları meydana getirilmiştir. Bu sayede kapsamlı araştırmalar oluşturulması kolaylaşmıştır. Konu dâhilinde zikredilmesi gereken kaynaklardan ilki mezar taşları ile ilgili literatürdeki öncü çalışmalardan biri olan Beyhan Karamağaralı'nın *Ahlat Mezar Taşları*¹ isimli kitabıdır. Seyfi Başkan'ın *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezar Taşları*² isimli kitabı, Saadet Taşkın'ın *Anadolu Selçuklularında Çinili Lahitler*³ isimli makalesi, Mehmet Önder'in *Bir Selçuklu Şaheseri Mevlâna'nın Ahşap Sandukası*⁴ isimli makalesi tarihi sınırlama ile yapılan araştırmalardandır. Naciye Bayık'ın

¹ Beyhan Karamağaralı, *Ahlat Mezar Taşları* (Ankara; TTK Basımevi, 1992).

² Seyfi Başkan, *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezar Taşları*, (Ankara; Başbakanlık Basımevi, 1996).

³ Saadet Taşkın, "Anadolu Selçuklularında Çinili Lahitler", *Sanat Tarihi Yıllığı* / 4 (Şubat 1971), 237-257.

⁴ Mehmet Önder, "Bir Selçuklu Şaheseri Mevlâna'nın Ahşap Sandukası", *Vakıflar Dergisi* / 17 (1983), 79-92.

*Konya ve Çevresinde Selçuklu ve Beylikler Dönemi Sandukaları*⁵ isimli yüksek lisans tezi, Hacer Kara ve Şerife Danışık'ın *Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları*⁶ isimli kitabı, Mustafa Çetinaslan, Hüseyin Muşmal ve İbrahim Kunt'un *Beyşehir Yöresinde XV-XVI. Yüzyıla Tarihlenen Sanduka Örnekleri*⁷ isimli makalesi bölgenin mezar taşları açısından önemli bilgiler ihtiva etmesi bakımından zikredilmesi gereken çalışmalardan bazılarıdır.

Mezar, kelime kökeni olarak Arapça *ziyaret* kelimesinden gelmektedir.⁸ Mezar taşı sözlükte “Ölünün gömülü olduğu yeri belirleyen küçük dikilitaş.”⁹ olarak geçmektedir. Mezar taşlarının sanduka, lahit, şahide gibi farklı formları bulunmaktadır. Sanduka, Arapça *kutu-sandık* anlamında *sundūk* kelimesinden türetilmiştir.¹⁰ Aynı terim “Mezar ve türbelerde ölünün bulunduğu yer üstüne konan taş ya da tahta tabut biçimli kapak.”¹¹ olarak da geçer. Lahit, “Eskiden mezarların üstüne konulan tabut biçimindeki taş.”¹² şeklinde tanımlanmaktadır. Şahide, kelime olarak Arapça *şahitlik eden* anlamındaki kelimedenden gelmekte olup, “Mezarların baş ve ayakucuna dikine konan, üzerinde yazı veya çiçek resmi bulunan taş.”¹³ olarak bilinmektedir.

Proto-Türklerin, MÖ. III. bin yılın sonu ve MÖ. II. bin yılın başlarına tarihlenen Afanasyevo Kültürü'ne ait mezarlarında suni tepelerin etrafının aşağı yukarı bir metre yüksekliğe sahip daire şeklinde taş parçaları ile çevrelenmesi mezar ve mezar taşı kültürünün menşei sayılabilir.¹⁴ Avcı-toplayıcı topluluklar, Kalkolitik Çağ'a rastlayan ve günümüzde Okunyev Kültürü bünyesinde değerlendirilen dikilitaşları, bir diğer adıyla geyikli taşları meydana getirmişlerdir. Mezar alanlarında yer alan bu dikilitaşların üzerinde tanrı, ruh, insan ve hayvan tasvirleri yer almaktadır.¹⁵ Orta Asya Türk devletleri ve

⁵ Naciye Bayık, *Konya ve Çevresindeki Selçuklu ve Beylikler Dönemi Sandukaları* (Konya; Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995).

⁶ Hacer Kara-Şerife Danışık, *Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları* (Konya; Meram Belediyesi Kültür Yayınları, 2005).

⁷ Mustafa Çetinaslan vd., “Beyşehir Yöresinde XV-XVI. Yüzyıla Tarihlenen Sanduka Örnekleri”, *İstem / 21* (Aralık 2013), 95-116.

⁸ Nebi Bozkurt, “Mezarlık”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara; TDV Yayınları, 2004), 29/519.

⁹ Metin Sözen-Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul; Remzi Kitabevi, 2011), “Mezar taşı”, 206.

¹⁰ Nebi Bozkurt, “Sanduka”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul; TDV Yayınları, 2009), 36/102.

¹¹ Nüzhet İslimyeli, *Sanat Terimleri Ansiklopedisi*, (Ankara; Ankara Sanat Yayınları, 1976), “Sanduka”, 2/713.

¹² Doğan Hasol, *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, (İstanbul; Yem Yayın, 2012), “Lahit”, 295.

¹³ Kubbealtı Lüğati, “Şahide”, (Erişim 3 Şubat.2021).

¹⁴ Yaşar Çoruhlu, *Erken Devir Türk Sanatı – İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişimi* (İstanbul; Kabcacı Yayıncılık, 2011), 29-31.

¹⁵ Çoruhlu, *Erken Devir Türk Sanatı*, 35-37.

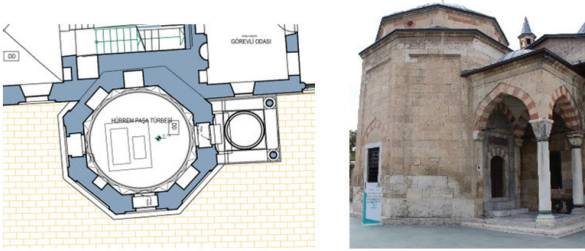
toplulukları kurgan denilen mezarlarını suni tepeler şeklinde inşa etmişler ve bu mezar alanlarını dikilitaşlar ve heykellerle donatmışlardır.¹⁶ Bu kadim gelenek İslamiyet'in kabulünden sonra aynı şekliyle devam ettirildiği gibi İslami sentezi de ortaya çıkmıştır. İslami geleneğin farklı coğrafyalarda, farklı kültürlerle sentezlenmesi sonucu mezar kültürü ve mezar taşı geleneği çeşitlilik arz ederek günümüze değin sürdürülmüştür.¹⁷

1. Eserlerin İncelenmesi

1.1. Günümüzde Mevcut Olan Osmanlı Türbeleri'ndeki Mezar Taşları

1.1.1. Hürrem Paşa'nın Mezar Taşı (Hürrem Paşa Türbesi)

Hürrem Paşa Türbesi¹⁸, Mevlâna Müzesi dâhilinde, yapı topluluğunun güney batısında yer almaktadır (Şekil 1). Kuzey cephede yer alan giriş açıklığı üzerindeki iki satırlık kitabesine göre türbe, II. Mehmet'in has hüddamlığı yanında çeşitli devlet ricallerinde görev almış ve son olarak da vezirlik yapmış olan İskender Paşa'nın oğlu Hürrem Paşa'nın Türbesi'dir. Karaman Beylerbeyi olan Hürrem Paşa, vefatı üzerine Mevlâna Dergâhı'na defnedilir ve 934/1527-1528 yılında Sadrazam Frenk İbrahim Paşa tarafından türbesi yapılır.¹⁹

Şekil 1: Hürrem Paşa Türbesi'nin Planı²⁰ ve Genel Görünümü

¹⁶ Çoruhlu, *Erken Devir Türk Sanatı*.

¹⁷ Mezar geleneği ve mezar taşı kültürü hakkında bilgi için bakınız; Necibe Saracoğlu, *Türk Mezarlarına Dair Araştırma*, (İstanbul; İstanbul Matbaacılık, 1950); Alım Karamürsel, "Türklerde Mezar Geleneği", *Türkler Ansiklopedisi* (Ankara; Yeni Türkiye Yayınları, 2002), 3/122-128; Yaşar Çoruhlu, "Türk Mezar (Ölü) Taşlarının Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Türk İslâm Dönemindeki Devamı ya da Dönüşümü Üzerine", *I. Uluslararası Geleneksel Türk Mezar Taşları*, ed. Celil Arslan vd., (Bakü, Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2019), 482-523.

¹⁸ Türbe hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; M. Zeki Oral, "Hürrem Paşa Türbesi", *Anıt / 2* (Mart 1949), 7-14; İ.Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi* (Konya; Yeni Kitap Basımevi, 1964), 616-619; Mehmet Önder, *Mevlana Şehri Konya (Tarihi Kılavuz)* (Konya; Konya Valiliği, 1962), 316-318; Ali Baş, "Konya'daki Klasik Dönem Osmanlı Yapıları", *İpek Yolu Konya Kitabı IX* (Aralık 2006), 220-221; Haşim Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya 42* (Ankara; TTK Yayınları, 2009), 1/33-35.

¹⁹ Konyalı, *Konya Tarihi*, 618-619.

²⁰ Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi.

Türbe içinde ortak bir kaide üzerine yerleştirilmiş iki adet sanduka bulunmaktadır (Şekil 2). Bu kaidenin kuzey ucunun tam ortasına sekiz yapraklı bir çiçek motifi oyulmuştur. Ortak kaidenin güneyinde Hürrem Paşa'nın sandukası ayrıca bir kaide üzerine daha yerleştirilmiştir.

Şekil 2: Hürrem Paşa Türbesi'nin İçindeki Sandukaların Yerleşimi

Tek parça beyaz mermerden yapılan Hürrem Paşa'nın sandukası 1.70 uzunluk, 0.19 – 0.27 en ve 0.19-0.25 m yükseklikte bir gövdeye sahiptir (Şekil 3). Gövdenin üst kısmı sivri teğet kemer formunda sonlanmaktadır.

Şekil 3: Hürrem Paşa Sandukası Genel Görünümü (Kuzeybatıdan)

Sandukanın kuzeye bakan cephesinde üst kısmından başlayarak kaideye kadar olan üç satırlık bölümde, el-Bakara Sûresi'nin 255 ve 256. Ayetleri yazılmıştır.²¹ Ayetin başında '*Bismi'l-lâhi 'r-rahmâni'r-rahîm'*' ve sonunda '*Sadakallah-u'l-azîm'*' ibareleri yer almaktadır (Şekil 4). Sandukanın neredeyse tüm yüzeyini kaplayan yazıların zemin oyma tekniğinde celi sülüs hattıyla yazıldığı görülmektedir. Bu yazılar uzun kenarlarda kaidede bir, gövdede iki satır yazı kuşağı oluşturmaktadır. Kısa kenarlardan yalnız ayakucunun gövde kısmında yazı yer almaktadır. Diğer kısımlar boş bırakılmıştır.

²¹ *Kur'ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meâli*, çev. Hayrettin Karaman vd., (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2017), el-Bakara 2/255-256.

Şekil 4: Hürrem Paşa Sandukası Kuzey Cephe

Sandukanın güneye bakan cephesinde taç kısmından başlayarak kaideye kadar olan üç satırlık bölümde, el-Haşr Sûresi 22, 23 ve 24. Ayetler yazılıdır.²² Devamında 'Bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahîm' ibaresinin ardından el-İhlâs Sûresi 1, 2, 3 ve 4. Ayetleri gelmektedir (Şekil 5).²³ Besmele-i Şerîfin hemen sonrasında müsenna olarak 'Ya Rabb' kelimesi bulunmaktadır (Şekil 6).

Şekil 5: Hürrem Paşa Sandukası Güney Cephe

Şekil 6: Hürrem Paşa Sandukası Güney Cephe Satır Sonundan Ayrıntı/Hürrem Paşa Sandukası Doğu ve Batı Cephe

Sandukanın kısa kenarlarının doğu cephesine bakan kısmında yalnız gövde bölümünü kapsayacak şekilde "Ah el-mevt" ibaresi celi sülüs hattıyla zemin oyma tekniğinde yazılmıştır (Şekil 6). Dönemin özelliği olarak yazının zemine geçmeler, harflerin uç kısımlarına bitkisel motifler eklenmiştir (Şekil 7, 8).

²² el-Haşr 59/22, 23, 24.

²³ el-İhlâs 112/1, 2, 3, 4.

Şekil 7: Hürrem Paşa Sandukasında Harflere İliştirilmiş Motiflerden Örnekler

Şekil 8: Hürrem Paşa Sandukasındaki Geçme Motiflerinden Örnekler

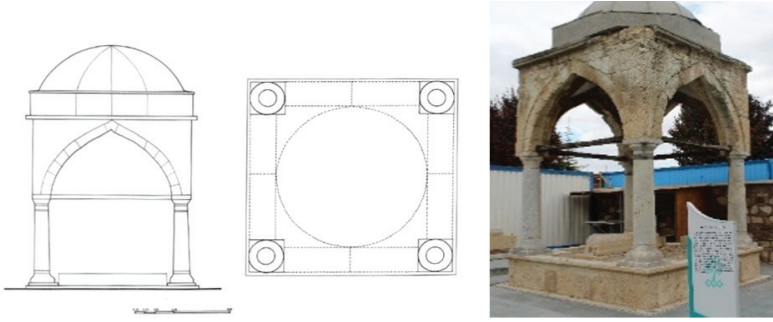
Sanduka üzerinde herhangi bir isim ve tarih bulunmamasına rağmen, türbenin giriş kapısı üzerinde yer alan inşa kitabesinden hareketle, sandukanın Karaman Beylerbeyi olan Hürrem Paşa için 934/1527-1528 yılında yaptırıldığı söylenebilir.

1.1.2. Mehmet Bey'in Mezar Taşı (Mehmet Bey Türbesi)

Mehmet Bey Türbesi²⁴, Mevlâna Müzesi'nin güney doğusunda bulunmaktadır (Şekil 9). Türbenin üzerinde herhangi bir kitabe yer almamaktadır. Yapının, Mehmet Bey'in sandukasından hareketle 941/1534-1535 yılı civarında yapıldığı tahmin edilmektedir.²⁵

²⁴ Türbe hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Mehmet Yusufoglu, "Mehmet Bey Türbesi", *Anıt /2* (Mart 1949), 19-22; Konyalı, *Konya Tarihi*, 628; Önder, *Mevlana Şehri Konya*, 319; Baş, "Konya'daki Klasik Dönem Osmanlı Yapıları", 224; Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 36-37.

²⁵ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 36.

Şekil 9: Mehmet Bey Türbesi'nin Görünüşü, Planı²⁶ ve Genel Görünümü

Türbenin ortasında, doğu-batı doğrultulu yerleştirilmiş olan sanduka, yekpare mermerden yapılmıştır (Şekil 10). Türbenin zemini yerden 0.30 m yüksekte olup, üzerindeki sanduka 1.90 m uzunluk, 0.30 m en ve 0.07 m yüksekliğe sahiptir. Bir kaide üzerine yerleştirilen sandukanın gövdesinin üst kısmı sivri teğet kemer formundadır. Sandukanın üzerindeki yazılar celi sülüs hattıyla, zemin oyma tekniğinde yazılmıştır (Şekil 11, 12).

Şekil 10: Mehmet Bey Sandukası Genel Görünümü (Güneydoğudan)

Şekil 11: Mehmet Bey Sandukası Kuzey Cephe

²⁶ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 37.

Şekil 12: Mehmet Bey Sandukası Güney Cephe

Mehmet Bey sandukası kuzey ve güney cephe üzerindeki kitabe;

(1) انتقال المرحوم السعيد الراجي من رحمت الله الحميد

(2) محمد بك بن مصطفى باشا في سنة احدى و اربعين و تسعمائه

Mehmet Bey sandukası kitabesinin okunuşu;

(1) *İntikâl el-merhûm es-sa'id er-râci min rahmet'a-llahu'l-hamid*

(2) *Mehmet \ Muhammed Bey bin Mustafa Paşa fi sene ihda ve erba'in ve tis'amie*

Mehmet Bey sanduka kitabesinin tercümesi;

Merhum Sa'id ve Raci - Allah rahmet etsin – Mustafa Paşa oğlu Mehmet Bey dokuz yüz kırk bir senesinde vefat etti.

Yukarıdaki kitabe metninden anlaşıldığı üzere Mustafa Paşa oğlu Mehmet \ Muhammed Bey 941/1534-1535 yılında vefat etmiştir. Mehmet Bey İ.H. Konyalı'nın bildirdiğine göre Sadrazam Pir Paşa'nın torunudur.²⁷ Sanduka üzerindeki kitabede harflere iliştilmiş veya münferit konumda bitkisel süslemeler ve geçmelerle yazıya estetik görünüm katılmıştır (Şekil 13).

Şekil 13: Mehmet Bey Sandukasında Geçme ve Bitkisel Motiflerden Örnekler

²⁷ Konyalı, *Konya Tarihi*, 628.

1.1.3. Hacı Bey'in Mezar Taşı (Hürrem Paşa Türbesi)

Hürrem Paşa Türbesi içinde, Hürrem Paşa'nın sandukası ile ortak bir kaide üzerinde yer alan şahideli sanduka, türbenin kuzey ucundadır. Tek parça beyaz mermerden yapılan sandukanın baş ve ayak taşı mevcuttur (Şekil 14). Sanduka, biri daha geniş olmakla birlikte iki kaide ve üzerindeki gövde kısımlarından oluşmaktadır. Gövde kısmı üstte sivri kemer formunda sonlanmaktadır. Sandukanın gövdesi 0.89 m uzunluk, 0.20 m en ve 0.16-0.18 m yüksekliğe sahiptir.

Şekil 14: Hacı Bey Sandukası Baş ve Ayak Taşının Orijinal Konumları (Haşim Karpuz'dan)²⁸

Şekil 15: Hacı Bey Sandukası Kuzey Cephe

²⁸ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 35.

Şekil 16: Hacı Bey Sandukası Güney Cephe

Şekil 17: Hacı Bey Sandukası Batı ve Doğu Cephe

Mezar taşının kaidelerinde, sandukasında, baş ve ayak şahidesinde celi sü-lüs hattıyla zemin oyma tekniğinde yazılmış yazılar yer almaktadır (Şekil 15, 16, 17, 18). Sandukanın kuzey cephesinde gövdenin üst kısmından başlayan, 'Bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahîm' ibaresinin devamında el-Ankebût Sûresi'nin 58. Ayeti hemen altındaki yazı kuşağına kadar sürdürülmüştür.²⁹ El-Anke-bût Sûresi 58. Ayetin bir kısmı ve 59. Ayet³⁰, güney cephede gövdenin üst kısmındaki yazı kuşağında tamamlanmıştır. Üst kısmın hemen altındaki yazı kuşağında ise 'Gala'llahu Teâla' ibaresi ile el-Kasas Sûresi'nin 88. Ayetinin bir bölümü gelmektedir.³¹ Sandukanın orta kaidesinin uzun kenarları kuzey ve güneyde ikişer paftaya ayrılmıştır. Bu paftaların içinde kuzey cephesinden başlayacak şekilde Sa'di-i Şirazi'nin *Gülüstan* adlı eserinden iki beyit yer almak-tadır.³²

²⁹ el-Ankebût 29/58.

³⁰ el-Ankebût 29/58, 59.

³¹ el-Kasas 28/88.

³² Konyalı, *Konya Tarihi*, 617.

Hacı Bey sandukası kuzey cephesi orta kaide kısmı;

(1) جهان ای برادر نماند بکس (2) دل اندر جهان آفرین بندوبس

Hacı Bey sandukası güney cephesi orta kaide kısmı;

(3) ممکن تکیه بر ملک دنیا و پشت (4) که بسیار چون تو پرور دو کشت

Hacı Bey sandukası orta kaidede yazan metnin okunuşu;

(1) *Cihan ey berâder nemâned bekes* (2) *Dil-i ender cihân âferin bend-u bes*

(3) *Mekon tekye ber mülk-i dünya ve pošt* (4) *Ki besyâr çûn to perver do kešt*

Hacı Bey sandukası orta kaidede yazan metnin tercümesi³³;

(1) *Ey kardeşim, dünya kimseye kalmaz* (2) *Gönlünün derinliklerini dünyayı yaratana bağla.*

(3) *Dünyaya ve arkandaki mülke yaslanma/güvenme.* (2) *Çünkü senin gibi pek çoklarımı besledi ve öldürdü.*

Sandukanın en alttaki genişçe kaidesinin yan yüzeyleri ise batı cephedeki kısa kenardan ‘Gal’a-llahu Tebareke ve Teâlâ’ ibaresiyle başlayarak tüm cepheleri dolanacak şekilde el-Âl-i İmrân Sûresi’nin 169, 170 ve 171. Ayetleri ile bezelidir.³⁴ Ayetlerin sonuna ise ‘Sadakallahu’l-azîm’ ibaresi eklenmiştir.

Sandukanın en alttaki kaidesinin üst yüzeyleri batı cephedeki kısa kenardan ‘Gal’a-llahu Tebareke ve Teâlâ’ ibaresiyle başlayarak tüm cepheleri dolanacak şekilde el-Yunus Sûresi’nin 62, 63, 64 ve 65. Ayetleri ile bezelidir.³⁵ Ayetlerin sonuna ise ‘Sadakallahu’l-azîm’ ibaresi eklenmiştir. Sandukanın batı tarafındaki alt kaideye baş taşının yerleştirilmesi için açılmış kare oyuğun iki yanında (kuzey-güney) yazı kuşaklarının diziliminden oluşan boşluğa (*Hüve’l-Bâki*) ve (*Dâyirü’l-bâki*) ibareleri yerleştirilmiştir.

Şekil 18: Hacı Bey Sandukası Baş ve Ayak Şahidesi

³³ Çeviri için Fatma Türk’e teşekkür ederiz.

³⁴ el-Âl-i İmrân 3/169, 170, 171.

³⁵ el-Yunus 10/62, 63, 64, 65.

Sandukanın baş şahidesi başlıklı olup, 0.75 m yüksekliğinde kare prizma bir gövdeye sahiptir. Kare prizma gövdenin her yüzeyi 0.15 m, başlık ise 0.23 m enindedir (Şekil 18). Baş taşında bulunan başlık, çapraz eğimde dilimli sarık³⁶ olarak karşımıza çıkmakta ve üzerinde iki adet yarım karanfil yer almaktadır. Başlık ve gövde arasında palmet ve lotus motiflerinin yer aldığı silindirik bir alan ve bunun altında baklava dilimli bir kuşak bulunmaktadır. Taşın her yüzünde, aralarında kırık çizgilerle süslü bir zencerek bordürünün bulunduğu iki satır yazı mevcuttur. Yazılar zemin oyma tekniğinde celî sülüs hattıyla yazılmıştır. Burada yer alan Hadis-i Şerîf metni aşağıdaki gibi dört yüzeye ayrılmıştır;

Hacı Bey sandukasının baş şahidesinde bulunan metin³⁷;

(1) قال النبي عليه السلام (2) المؤمنون لا يموتون بل

(3) ينقلون من دار الفناء الى دار (4) البقا صدق رسول الله

Hacı Bey sandukası baş şahidesinde bulunan metnin okunuşu;

(1)Gâle'n-nebiyyü Aleyhi's-selam (2)El-mü'minûn la yemûtün bel

(3)Yengilûn men dâru'l-fena ila dâr (4)El-bekâ sadaga Rasulüllah

Hacı Bey sandukası baş şahidesinde bulunan metnin anlamı;

“Nebi şöyle buyurdu (O'na selam olsun); 'Mü'minler ölmezler. Bilakis onlar fani âlemden bâkî âleme göç ederler.' Allah'ın Rasulü doğruladı.”³⁸

Baş şahidesinin her yüzeyinde yazının altında dışa doğru üçgen çıkıntı yapan bir alan oluşturulmuştur. ½ simetrikli bu kısımda kıvrım dallar üzerinde rumi ve palmetlerden oluşan bir süsleme bulunur. Bu süslemelerden yalnız bir cephedeki ayrıntıları işlenmeden bırakılmış vaziyettedir.

Sandukanın doğu ucunda, ayak şahidesi, bulunmaktadır. Taş, 0.18 m uzunluk, 0.16 m en ve 0.61 m yüksekliğe sahiptir. Uzun dikdörtgen prizma şeklindeki ayak şahidesinin tüm yüzeyleri aşağıdan yukarıya olacak şekilde tek satır yazıyla kaplıdır.

³⁶ Başlık çeşitleri için bakınız; Halit Çal, “İstanbul Eyüp'teki Erkek Mezar Taşlarında Başlıklar”, *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla III. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler* (28-30 Mayıs 1999 İstanbul), 2000, 209.

³⁷ Oral, “Hürrem Paşa Türbesi”, Anıt, 11.

³⁸ Çeviri için Fatma Türk'e teşekkür ederiz.

Hacı Bey sandukası ayak şahidesinde bulunan metin;

- (1) روح حاجی طایر قدس آشیان (2) کرد عزم مر غزار از جهان
 (3) ينقلون من دار الفناء الى دار (4) اليقا صدق رسول الله³⁹

Hacı Bey sandukası ayak şahidesinde bulunan metnin okunuşu;

- (1) *Ruh-ı Hacı tâyir kuds-i âşiyân* (2) *Kerd azm mer gezâr ez cihân*
 (3) *Sâl-i hicreti nohsed-u şest-u yek bûd* (4) *Şehr-i zi'l-ka'de şeb-i yâzdeh bedân*

Hacı Bey sandukası ayak şahidesinde bulunan metnin anlamı;

"Hacının ruhu dünyadan çayırılığa (Cennete) Hicretin 961. yılı Zilkadesinin on birinci gününü uçtu, gitti."⁴⁰

Taş üzerindeki kitabeye göre Hacı isimli zat, 961/1553-1554 yılında, Zilkade/Ekim ayının on birinde vefat etmiştir ve ondan yirmi beş yıl kadar önce ölen Hürrem Paşa'nın türbesine defnedilmiştir.

Hacı Bey'in sanduka yazılarının bazılarının bitimlerinde bitkisel uzantılar ve geçmeler bulunur. Bir yerde ise harfe geçme motifi iliştilmiştir (Şekil 19).

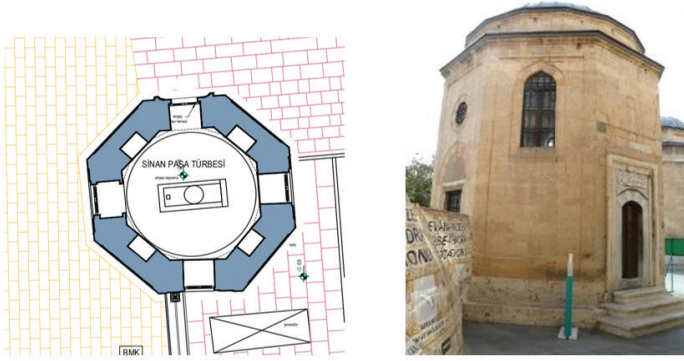
Şekil 19: Hacı Bey Sandukası Üzerindeki Geçme Motifleri

³⁹ Konyalı, *Konya Tarihi*, 617.

⁴⁰ Konyalı, *Konya Tarihi*, 617.

1.1.4. Sinan Paşa'nın Mezar Taşı (Sinan Paşa Türbesi)

Sinan Paşa Türbesi⁴¹, Mevlâna Müzesinin içinde, güney batıda konumlanmaktadır (Şekil 20). Kuzey cephede giriş kapısının üzerindeki ikişer satırlık inşa ve vefat kitabesine göre yapı, 981/1573-1574 yılında vefat eden Karaman Beylerbeyi Sinan Yusuf Paşa için 982/1574-1575 yılında inşa edilmiştir.⁴²

Şekil 20: Sinan Paşa Türbesi'nin Planı⁴³ ve Genel Görünümü

Şekil 21: Sinan Paşa Lahiti Genel Görünümü

Türbe içinde doğu-batı yönünde yerleştirilen lahit tipi mezar taşı mermer bir kaide üzerine yerleştirilmiştir. Lahit, 1.70 m uzunluk, 0.60 m en ve 0.50 m yüksekliğe sahip gövde ve 0.29 m yüksekliğe sahip baş taşından oluşmaktadır. Gri renkli dört parça mermerin birleşmesiyle meydana getirilen lahitin

⁴¹ Türbe hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Konyalı, *Konya Tarihi*, 736-738; Önder, *Mevlana Şehri Konya*, 318; Baş, "Konya'daki Klasik Dönem Osmanlı Yapıları", 222; Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 38-40.

⁴² Konyalı, *Konya Tarihi*, 738-637.

⁴³ Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi.

gövdesi altta ve üstte daha geniş olmak üzere orta kısma doğru yuvarlak satırlı silme kuşaklarıyla kademeli olarak daralan bir tasarıma sahiptir (Şekil 21, 22). Günümüzde sandukanın üst yüzeyinde bir açıklık bulunduğu gözlenirse de eski fotoğraflarında bu açıklık, çimento benzeri bir malzeme ile doldurulmuş vaziyettedir.

Şekil 22: Sinan Paşa Lahiti Restorasyondan Sonraki ve Önceki Halî⁴⁴

Şekil 23: Sinan Paşa Lahiti Baş Taşı

Lahitin batı ucunda tek parça mermerden baş taşı, dört kademeli olarak tasarlanmıştır. Kademelerin üzerinde elips ve uzun dikdörtgen formlu satırlı nişler yer almaktadır (Şekil 23). Sinan Paşa lahiti, üzerinde herhangi bir yazı yer almamasına rağmen, içinde bulunduğu türbenin inşa kitabesine göre 982/1574-1575 yılına tarihlenebilir.

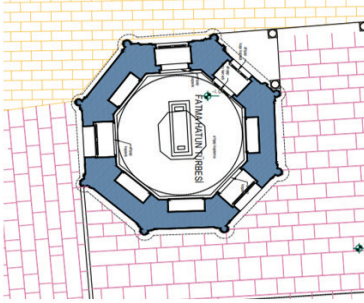
1.1.5 .Fatma Hatun'un Mezar Taşı (Fatma Hatun Türbesi)

Fatma Hatun Türbesi⁴⁵ bir diğer adıyla Murat Paşa Kızı Türbesi, Mevlâna Müzesinde yapı topluluğunun güney batısındadır. Kitabesine göre yapı, Karaman Beylerbeyi Murat Paşa'nın 994/1585-1586 yılında vefat eden kızı için yapılmıştır. Konyalı'nın bildirdiğine göre Murat Paşa'nın kızı, Fatma Hatun isimli kimsedir (Şekil 24).⁴⁶ Türbenin merkezinde doğu-batı yönlü olarak yerleştirilen mermer lahit 1.48 m uzunluk, 0.42 m en ve 0.59 m yüksekliğe sahip gövdeden oluşmaktadır. Gövde üzerinde 0.70 metre yüksekliğe sahip baş taşı yer alır (Şekil 25).

⁴⁴ Mevlana Müzesi, "Sinan Paşa Türbesi" (Erişim 5 Ocak.2021).

⁴⁵ Türbe hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; M. Zeki Oral, "Murat Paşa Kızı Türbesi", *Anıt /4* (Mayıs 1949), 1-7; Önder, *Mevlana Şehri Konya*, 313-315; Konyalı, *Konya Tarihi*, 692-696; Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 28-30; Baş, "Konya'daki Klasik Dönem Osmanlı Yapıları", 222-223.

⁴⁶ Konyalı, *Konya Tarihi*, 693.

Şekil 24: Fatma Hatun Türbesi'nin Planı⁴⁷ ve Genel Görünümü

Şekil 25: Fatma Hatun Lahiti Genel Görünümü

Lahitin gövde kısmının en üstünde tüm cepheyi dolanan bordür, palmet ve lotusun münavebeli kullanımından oluşan bir tasarıma sahiptir. Bunun altında mukarnas dizilerinin oluşturduğu bir bordür yer almaktadır. Lahitin üst kısmında doğu ucunda küçük bir suluk yer almaktadır.

⁴⁷ Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi.

Şekil 26: Fatma Hatun Lahiti Yan Cephelerinde Yer Alan Bitkisel Motifler

Alta ve üstte bordürlerle sınırlandırılan gövdenin orta alanına uzun kenarlarda üç, kısa kenarlarda birer adet olmak üzere vazodan çıkan çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Bu süslemeler, zeminin oyulmasıyla oluşturulmuştur (Şekil 26).

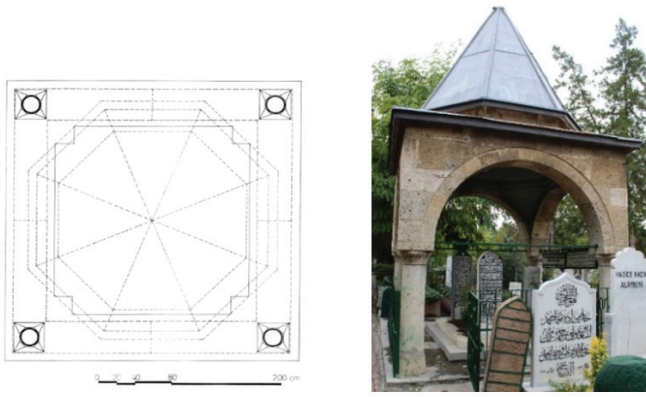

Şekil 27: Fatma Hatun Lahiti Kuzey Cephe ve Baş Taşından Ayrıntı

Sandukanın batı ucunun ortasına konumlanmış olan baş taşının alt kısmı daha geniş bir gövdeye sahiptir. Taşın ön yüzüne ½ simetrik tasarlanmış palmet, rumi ve servi ağacı motifleri işlenmiştir. Gövde kısmının üzerinde yer alan kadın başlığının kenarlarını altta inci dizileri, onun üzerinde dendanlar, onun üzerinde yan yana dizili lotus motifleri çevrelemektedir. Dendan ve lotuslar, kırmızıya çalan bir renk ile boyanmıştır. Başlığın üzerine ayrıca püskül ve tarak biçimli toka motifleri işlenmiştir (Şekil 27).

Fatma Hatun sandukasının üzerinde kitabe bulunmadığından kesin yapım tarihi bilinmemektedir. Türbenin inşa tarihi 994/1585-1586 yılı olduğundan mezar taşının da bu tarihlerde yapılması olasıdır. Bu mezar taşının aynı tarihli bir benzeri İstanbul Cafer Paşa Türbesi'nde yer almaktadır.⁴⁸ Vazodan çıkan çiçeklerle yapılmış benzer süslemeler ilerleyen yıllarda mezar taşlarında daha sıkça kullanılmıştır. Fatma Hatun'un mezar taşı lahit formu ile çalışma kapsamındaki Sinan Paşa lahdi ile benzerlik arz etmektedir

1.1.6 Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi'nin Mezar Taşı (Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi)

Şekil 28: Şeyh Muhammed Nakşibendi Türbesi'nin Planı⁴⁹ ve Genel Görünümü

Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi⁵⁰, Meram İlçesinde Hacı Fetah Mezarlığı'nda yer almaktadır (Şekil 28). Türbe içinde doğu-batı uzantılı olarak yerleştirilmiş iki mezar bulunmaktadır. Bunlardan biri Şeyh Muhammed'in kendi mezarı, diğeri ise eşi Ayşe Sıdika'nın mezarıdır. Şeyh Muhammed'in mezarı türbenin güney ucuna, eşinin mezarı ise kuzey ucuna yakın konumlandırılmıştır (Şekil 29).

⁴⁸ H. Örcün Barışta, "İstanbul-Eyüpsultan Cafer Paşa Türbesi Kazısı ve Bitkisel Bezemeli Mezar Taşları Üzerine". *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu IV Tebliğler* (5-7 Mayıs 2000), (İstanbul; Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları, 2000), 268-269.

⁴⁹ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 454.

⁵⁰ Türbe hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 453-454.

Şekil 29: Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Mezarı Genel Görünümü

Şeyh Muhammed'in çerçevesi mezar tipindeki mezar taşının başında 1.52 m yükseklik, 0.13 m en ve 0.12 m uzunluğa sahip baş taşı, ayak ucunda 1.25 m yükseklik, 0.12 m en ve 1.20 m uzunluğa sahip ayak taşı yer alır. Her ikisi de mermer malzemedendir. Baş taşının iki yüzünde, ayak taşının ise yalnız dışa bakan yüzünde kitabe mevcuttur.⁵¹ Osmanlı Türkçesi ile celî sülüs hattıyla yazılmış kitabe, zeminin oyulmasıyla oluşturulmuştur. Üzerindeki kabartma harfler ile yazıların çerçeve ve satırları siyahla boyanarak belirginleştirilmiştir (Şekil 30). Yeşile boyanan baş taşında sarıklı kavuk şeklinde bir başlık yer almaktadır.

⁵¹ Ali Çoban, 19. Yüzyıl Osmanlı Şeyhlerinden Bozkırlı Muhammed Bahâeddin Efendi ve "Îkâzu'n-Nâimîn" Adlı Eserindeki Tasavvuf Anlayışı (Konya; Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 24-25.

Şekil 30: Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Baş Taşının Dış Yüzü ve İç Yüzü ile Ayak Taşının Dış Yüzü

Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi baş taşının dış yüzeyinde bulunan kitabe;

- (1) هو الباقي (2) ساكن قبر قطب العارفين
 (3) قدبة الواصلين عمدة اهل (4) الصحو و المتكين شيخ محمّد
 (5) بهالدين قدس سره حضرتلرى بوزقرلى (6) ممش افندى ناميله مشهور افاق
 (7) شيخ محمّد قدسى قدس سره حضرتلرينك (8) بيوك مخدومى و خليفى مطلقه سى
 (9) و شيخ حسن قدسى حضرتلرينك (10) داماد عالييريدر

Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi baş taşının dış yüzeyinde bulunan kitabenin okunuşu;

(1)Hüve'l-Bâki (2)Sâkin-i Kabr-i Kutbu'l-'ârifin (3)Kutbetü'l-vâsiline umdet-ü ehl
 (4)Es-sahu ve'l-müttekin Şeyh Muhammed (5)Bahae'd-din kuddise sirruh hazretleri
 Bozkırlı (6)Memiş Efendi namıyla meşhur âfâk (7)Şeyh Muhammed Kudsî kuddise
 sirruh Hazretlerinin (8)Büyük mahdumu ve halie-i mutlakası (9)Ve Şeyh Hasan Ku-
 dsî hazretlerinin (10)Damad-ı 'alileridir.

Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi baş taşının iç yüzeyinde bulunan kitabe;

- (1) بوزقر قضااسنك قره جه حصار (2) قريسنده ۱۲۴۷ تاريخنده تولد
 (3) بيوروب پدر عالی کهرلريله خواجه (4) قريه سنه هجرت و آنده پدری
 (5) قطب مشاڑ اليهدين علموی تحصيل (6) و تکميل مراتب سلوک ايدرك علموی
 (7) عقليه و نقلیه ده فلک جاه (8) و تربیئى مریدانده ایئت من ایت الله
 (9) اولمشدر

Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi baş taşının iç yüzeyinde bulunan kitabenin okunuşu;

(1)Bozkır kazâsının Karacahisâr (2)Karyesinde 1247 tarihinde tevellüd (3)Buyurup peder-i 'ali Güherleriyle Hâce (4) Karyesine hicret ve anda pederi (5)Kutb-u müşârriün ileyhden 'ulûm-u tahsil (6)Ve tekml merâtib-i sülûk iderek 'ulûm-u (7)'Aklıye ve nakliyyede felekcâh (8)Ve terbiye-i müridânda ayetün min ayeti'l-lah (9)Olmıştır.

Şeyh Muhammed Bahaeddin'in mezarında doğu uçta yer alan ayak taşı, uzun dikdörtgen formludur ve sivri teğet kemer ile sonlanmaktadır. Taşın yalnızca dışa bakan yüzeyinde on satıra ayrılmış kitabe metni bulunmaktadır.

Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi ayak taşının dış yüzeyinde bulunan kitabe;

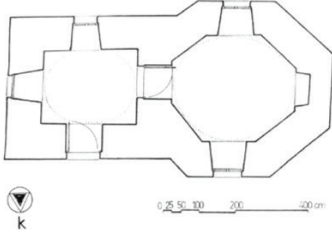
- (1) و ۱۲۷۹ سنه ده (2) قونیه به هجرتله طریقت
 (3) علیّه نقشیندیّه خالديه (4) اوزره ارشاد سالکین
 (5) و نشر انوار علموی دین ایله (6) مشغول اولوب فی ۲۲ جمادی الاولی
 (7) سنه ۱۳۲۴ فی ۲ تمز بازار کجهسی (8) ساعت برده ارتحال بیورمشدر
 (9) متعنا الله تعالی با انفاسه القتسیته (10) ۲ تموز سننه هجریه شمسیه ۱۲۸۴

Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi ayak taşının dış yüzeyinde bulunan kitabenin okunuşu;

(1)Ve 1279 senede (2)Konya'ya hicretle tarikat-ı (3)'aliyye-i Nakşbendiyye-i hali-diyye (4)Üzere irşâd-i sâlikin (5)Ve neşr-i envâr-ı 'ulûm-u din ile (6)Meşgul olup fi 22 cemazi'el-ula (7)Sene 1324 fi 2 temmuz Pazar gecesi (8)Saat birde irtihal buyurmuş-tur (9)Mette'anâ'l-lahi Teâlâ bi enfâsihi'l-kudsıyyeti (10)2 temmuz senet-i hicriyye-i şemsiyye 1284.

22 Cemaziye'l-evvel 1324/14 Temmuz 1906 tarihinde Pazar gecesi saat birde vefat etmiştir. Adına yapılan türbesi ve şahidesi ölüm yılına bakılarak 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilebilir.

1.1.7 Şeyh Fazıl Söylemez'in Mezar Taşı (Söylemez Türbesi)

Şekil 31: Söylemez Türbesi'nin Planı⁵² ve Genel Görünümü

Günümüzde Pirebî Mahallesi Muhacir Pazarı yakınındaki Balık Pazarı içinde bulunan Söylemez Türbesi⁵³, mescit, ahır, mutfak, kuyu, çeşme ve konaktan oluşan Söylemez Zaviyesinden günümüze ulaşmış olan tek yapıdır (Şekil 31).⁵⁴ Söylemez Türbesi, zaviyenin vakfiyesine bakılarak Şeyh Fazıl Söylemez tarafından zaviyeyi kurduğu 1297-1298/1880 yılına tarihlendirilir. Öldüğünde türbe yapılmış vaziyette imiş.⁵⁵ Şeyh Fazıl Söylemez'in mezar taşı şahideli sanduka olarak nitelendirebileceğimiz biçimde türbe içinde doğu-batı doğrultulu uzanan ahşap bir sanduka ve başucuna dikilen baş şahidesinden oluşmaktadır.

⁵² Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 363.

⁵³ Türbe hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Konyalı, *Konya Tarihi*, 935; Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 361-363; Yusuf Küçükdağ, "Konya'da Osmanlı Döneminde İnşa Edilen Tekke ve Zaviyeler", *Osmanlı Döneminde Konya* (Konya, T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2003), 171-182.

⁵⁴ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 361.

⁵⁵ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 362.

Şekil 32: Şeyh Fazıl Söylemez Mezar Taşı

Mermerden yapılan şahide, 1.00 m yükseklik, 0.26 m en ve 0.12 m derinliğe sahiptir. Şahidenin sarıklı bir başlığı bulunmaktadır. Taşın ön yüzünde talik hattıyla, zemin oyma tekniğiyle yazılmış on bir satırlık kitabesi mevcuttur. Yazılar siyaha, satır aralarındaki çizgiler açık yeşile, başlık ise koyu yeşile boyanmıştır (Şekil 32).

Şeyh Fazıl Söylemez şahide kitabesi;

- (1) هو الحى الباقي
- (2) بسم الله الرحمن الرحيم
- (3) كل من عليها فان ويبقى وجه ربك ذو
- (4) الجلال و الاكرام انا لله و انا اليه راجعون
- (5) كل نفس ذائقة الموت حضرت كعبى فيض
- (6) عالم قبله كميا سعادت شاه سيد خواجه
- (7) مير فقير فضل حسين ابن مرحوم كوهر على
- (8) شهيد جنتى قلندر اهل هندستان قريپ
- (9) البجار شهر احمد پور مدفن قونيه شريف
- (10) ماه شعبان شب جمع ساعت ۲ فى ۲۸ تاريخ سنه ۱۳۲۸
- (11) من حجرة النبى صلى الله عليه و سلم تمت

Şeyh Fazıl Söylemez şahide kitabesinin okunuşu;

“(1)Hüve'l-hayyu'l-bâki (2)Bismi'l-lâhi'r-rahmâni'r-rahim (3)Küllü men 'aleyhâ fân ve yebka vechü Rabbike zü (4)El-celâli ve'l-ikrâm innâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'un (5)Küllü nefsin zâikatü'l-mevt hazreti ka'be-i feyz-i (6)Âlim kible-i kimyâ-yı sa'âdet Şâh Seyyid Hâce (7)Mir-i fakir Fâzıl Hüseyin ibn merhûm Gevher Ali (8) Şehit Cisti Kalender-i ehl-i Hindistan karib (9)El-bahâr şehri-i Ahmed Pûr medfen-i Konya-i Şerif (10)Mâh-ı Şa'bân-ı Şeb-i Cum'a sâ'at-i 2 fi 28târih-i sene 1328 (11)Min hicreti'n-nebiyyü salla'l-lâhu aleyhi ve sellem temmet.”⁵⁶

Şeyh Fazıl Söylemez şahide kitabesinin tercümesi;

O (Allah) ölümsüz ve sonsuzdur. Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla. Yeryüzünde bulunan her canlı yok olacak. Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zatı baki kalacak.⁵⁷ Mutlaka biz Allah'a aitiz ve biz O'na döneriz.⁵⁸ Her can ölümü tadacaktır.⁵⁹ Âlimlerin kiblesi sa'âdet hazinesi, Hindistan yakınlarında Çiști Kalenderi Ahmet Pur'un ehlinden, şehit merhum Gevher Ali'nin oğlu Şah Seyyid Hâce mir-i fakir Fazıl Hüseyin, Nebi'nin–Allah'ın selamı onun üzerine olsun.- hicretinden 1328 sene sonra, Konya-i Şerifte Şa'ban ayının 28'inde Cuma günü saat 2'de vefat etti.

Yukarıdaki kitabe metninden hareketle Hindistan'dan göç ederek Konya'da 1328/1910-1911 yılında Şaban ayının 28'i Cuma günü saat ikide vefat etmiştir ve cenazesi türbeye defnedilmiştir. Mezar taşı, ölüm yılı olan 1328/1910-1911 yılına tarihlendirilebilir.

1.1.8 Ayşe Sıdika'nın Mezar Taşı (Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi)

Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi'nin eşi Ayşe Sıdika'nın mezarı, Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi'nin içinde, kuzey uca yakın olacak şekilde doğu-batı uzantılı yerleştirilmiştir. Mezarı 1.65×0.60 m alanı kaplamaktadır (Şekil 33).

⁵⁶ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 363.

⁵⁷ er-Rahmân 55/26,27.

⁵⁸ el-Bakara 2/156.

⁵⁹ el-Ankebût 29/57.

Şekil 33: Ayşe Sıdika'nın Mezarının Genel Görünümü

Mezarın üzerinde, başında baş taşı bulunan çerçevele mezar taşı yer almaktadır. 1.15 m yükseklik, 0.32 m en ve 0.08 m derinliğe sahip baş şahidesi mermerdendir. Uzun dikdörtgen formlu taşın tepe kısmı basık üçgen formuyla sonlanmaktadır. Şahidenin iç kısmında Osmanlı Türkçesi ile rik'a olarak yazılmış kitabe, kazıma tekniği ile yapılmış ve altı satıra ayrılmıştır. Taşın dış yüzeyinde, iç yüzeyindeki metnin benzeri Latin alfabesi ile dokuz satır olarak yazılmıştır (Şekil 34).

Şekil 34: Ayşe Sıdika Şahidesinin İç Yüzü ve Dış Yüzü

Ayşe Sıdık'a ait mezar taşının iç yüzeyinde bulunan kitabe;

- (1) هو الباقي
(2) غوث الاعظم شيخ حسن
(3) قدسی افندی قیزی و شیخ (4) محمد بهاء الدین حضرت تارینک
(5) آشى عائشه صدیقه
(6) روحنه فاتحه

Ayşe Sıdık'a ait mezar taşının iç yüzeyinde bulunan kitabenin okunuşu;

(1)Hüve'l-bâki (2)Ğavsü'l-'azam Şeyh Hasan (3)Kudsi Efendi kızı ve Şeyh (4)Muhammed Bahâe'd-din hazretlerinin (5)Eşi 'Âişe Sıdık (6)Ruhuna Fatiha

Ayşe Sıdık'a ait mezar taşının dış yüzeyinde bulunan kitabe;

(1)Gavsül âzam (2)Şeyh Hasan (3)Kudsi Ef. Kızı ve (4)Şeyh Muhammet (5)Bahaeddin (6)Hazratlarının (7)Eşi (8)Ayşe Sıdık (9)Ruhuna Fatiha.

Mezar taşının kitabe metninde ölüm tarihine ilişkin bir bilgi yer almamaktadır. Ayşe Sıdık Hanım'ın Şeyh Muhammet'in eşi olmasından yola çıkılarak mezar taşı 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilebilir.

1.2 Günümüzde Mevcut Olmayan Osmanlı Türbeleri'ndeki Mezar Taşları

1.2.1 Hatice Hatun'un Mezar Taşı (Hatice Hatun Türbesi)

Hatice Hatun Türbesi, Şems-i Tebrîzî Türbe ve Mescidinin mevcudiyetini koruyamayan mezarlık kısmında yer almaktaydı. Konyalı'nın belirttiğine göre türbe; 1944'te belediye tarafından Şems mezarlığı ile birlikte ortadan kaldırılmıştır.⁶⁰ Konyalı, yıkılmadan önce türbe içinde bulunan mermerden yapılmış, *Selçuklu tipinde* diye nitelendirdiği üç sandukayı tespit etmiş ve yazılarını okumuştur.

Hatice Hatun sanduka kitabesi;

- (1) قبری خدیجه - یارب منور ایت (2) ۹۳۵
(3) بوی جنانه - مملو و معطر ایت

Hatice Hatun sandukasının iç tarafındaki kitabe;

- (1) برین خلدی آکا ویر که حاجتی (2) بودر ... سنه ۶۱۹۳۵

⁶⁰ Konyalı, *Konya Tarihi*, 615.

⁶¹ Konyalı, *Konya Tarihi*, 615.

Hatice Hatun sanduka kitabesinin okunuşu;

(1)Kabr-i Hatice - Ya Rab münevver et (2)935 (3) Bûy-u cenanla - memlû ve mu'attar et

(1)Berin heledi? âna ver ki haceti (2)Bu der ... sene 935.

Yukarıdaki kitabeye göre Hatice isimli zat, H.935/M.1528-1529 yılında vefat etmiştir. Konyalı, Hatice Hatun'un Emir İshak Bey'in eşi olduğunu belirtmektedir.⁶² Emir İshak Bey'in türbesi⁶³ de Şems-i Tebrîzî Türbesi ve Mescidi'nin kuzeydoğusunda halen mevcudiyetini korumaktadır.

1.2.2 İynel Dede'nin Mezar Taşı (İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi)

Günümüze ulaşamayan türbe⁶⁴, Karatay İlçesi Akçeşme Mahallesi'nde bir tekke binasına bağlı olarak inşa edilmişti (Şekil 35). 1991-1992 yıllarında metruk olduğu belirtilen⁶⁵ türbenin daha sonra yeniden yapılmak üzere yıkıldığı bildirilmektedir.⁶⁶ Türbeden günümüze içindeki iki şahide ulaşabildiği.

Şekil 35: İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi'nin Planı ve Genel Görünümü (Haşim Karpuz'dan)⁶⁷

Türbenin içindeki şahidler günümüzde Konya İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi'nde 5812 ve 5813 Envanter numaralarıyla sergilenmektedir.

⁶² Konyalı, *Konya Tarihi*, 615.

⁶³ Konyalı, *Konya Tarihi*, 589.

⁶⁴ Türbe hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Konyalı, *Konya Tarihi*, 620-621; Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 416-417.

⁶⁵ M. Ali Uz, "Konya Hazire ve Kabristanları", *İpek Yolu Konya Kitabı VI* (Aralık 2003), 85.

⁶⁶ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 416.

⁶⁷ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 416-417.

Şekil 36: İynel Dede Şahidesi (Haşim Karpuz'dan)⁶⁸

Konya İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi'nde 5813 Envanter numarasına kayıtlı 0.46 m yükseklik, 0.30 m en ve 0.05 m derinliğe sahip şahide, tek parça beyaz mermerden yapılmıştır. Dikdörtgen biçimli taş sivri teğet kemer formuyla sonlanmaktadır. Şahide üzerinde dört satırlık kitabe celî sülüs hattıyla zemin oyma tekniğiyle yazılmıştır. Yazıları ayıran çerçeve çizgileri, kırık çizgilerle süslenmiştir (Şekil 36).

İynel Dede şahide kitabesi⁶⁹;

(1) آه الموت (2) انتقل المرحوم المغفور

(3) السعيد الشهيد (4) اينل ده ده سنه ستين و تسعمايه

İynel Dede şahide kitabesinin okunuşu;

(1)Ah el-mevt (2)İntikâl el-merhum el-mağfur (3)Es-sa'id eş-şehit (4)İynel Dede sene sittin ve tis'amiye

İynel Dede şahide kitabesinin tercümesi;

Ah ölüm! Merhum, mağfur, sa'id, şehit İynel Dede dokuz yüz altmış senesinde vefat etti.

Kitabeye göre İynel Dede 960/1552-1553 yılında vefat etmiştir. Vefat yılından hareketle şahidenin yapım tarihi de 960/1552-1553 yılları civarında olmalıdır.

⁶⁸ Karpuz, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya*, 417.

⁶⁹ Konyalı, *Konya Tarihi*, 620.

1.2.3 Mahmut Dede'nin Mezar Taşı (İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi)

İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi içinde yer alan bir diğer şahide, günümüzde Konya İnce Minare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi'nde 5812 envanter numarasına kayıtlıdır. Tek parça beyaz mermerden yapılan eser 0.80 m yükseklik, 0.60 m en ve 0.10 m derinliğe sahiptir. Dikdörtgen biçimli taş, sivri teğet kemerle sonlanmaktadır. Şahidenin etrafını kıvrım dallar üzerinde rumilerle bezenmiş geniş bir bordür çevrelemektedir. Bu bordür ile yazı kuşakları arasında içe doğru kademelenerek daralan bir silme kuşağı yer alır (Şekil 37).

Şahidenin dört satırlık kitabesi, celî sülüs hattıyla zemin oyma tekniğinde yazılmıştır.

Şekil 37: Mahmut Dede Şahidesi

Mahmut Dede şahidesinin kitabesi;

(1) سلطان العارفين
(2) برهان الواصلين
(3) محمود دده بن اويس دده
(4) سنه خمس وستين و تسعمائيه

Mahmut Dede şahidesinin kitabesinin okunuşu;

(1) Sultânü'l-ârifin (2) Burhanü'l-vâsilin (3) Mahmut Dede bin Evis Dede (4) Sene hams ve sittin ve tis'amie

Mahmut Dede mezar taşı kitabesinin tercümesi;

Ariflerin sultanı, kesin delile ulaştıran Evis Dede oğlu Mahmut Dede, sene dokuz yüz altmış beş

Kitabeye göre Evis Dede oğlu Mahmut Dede 965/1557-1558 yılında vefat etmiştir. Vefat yılından hareketle şahidenin yapım tarihi de 960/1557-58 yılları civarında olmalıdır.

1.2.4 Emir İshak Bey'in Torununun Mezar Taşı (Hatice Hatun Türbesi)

Hatice Hatun Türbesi'ndeki Emir İshak Bey'in Torununun sanduka kitabesi;

(1) هو الباقي (2) بنده حضرت شمس الحق

(3) اصحاب خير ائدن مير اسحق (4) روحچون فاتحه

(5) سنه 701129

Hatice Hatun Türbesi'ndeki Emir İshak Bey'in Torununun sanduka kitabesinin okunuşu;

(1)Hüve'l-bâki (2)Bende-i hazreti Şemsü'l-hak (3)Ashab-ı Hayreddin Mir İshak (4)Ruh-içün Fatiha (5) Sene 1129

Hatice Hatun Türbesi'ndeki Emir İshak Bey'in Torununun sanduka kitabesinin tercümesi;

(1)O (Allah) kalıcıdır. (2)Hazreti Şems'in kulu (3)Hayrettin Emir İshak'ın sahabe-si (4)Ruhu için Fatiha (5)Sene 1129

Yukarıda kitabesini verdiğimiz sandukanın sahibi İ.H. Konyalı'nın bildirdiğine göre, Emir İshak Bey'in aynı adı taşıyan torunudur⁷¹ ve kitabeye göre 1129/1716-1717 yılında vefat etmiştir.

1.2.5 Hatice Hatun Türbesi'ndeki Bir Diğer Mezar Taşı (Hatice Hatun Türbesi)

Hatice Hatun Türbesi'nin içindeki son sanduka üzerinde (آه الموت وفات) المرحومه⁷² - *Ah el-mevt vefatü'l-merhume*) yazısı dışında bilgi elde edilememiştir. Bu kısa ibareden ölenin bir kadın olduğu anlaşılmaktadır. Mezar taşının tarihine ilişkin bilgi bulunmasa da, içinde yer aldığı türbenin 1528-1529 tarihinde vefat eden Hatice Hatun'a ait olması, bu sandukanın o tarihlerden sonra yapılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç

“Konya'daki Osmanlı Türbeleri'nde Mezar Taşları” isimli çalışmamız Konya'nın merkez ilçelerinde yer alan ve içinde mezar taşı bulunan sekiz adet Osmanlı Türbesi'nin dâhil edildiği bir araştırmayı içermektedir. Bu bölümde araştırmamızın katalog bölümünde incelenen eserler, “Malzeme ve Teknik”, “Form”, “Başlık Türleri”, “Süsleme” ve “Yazı” başlıklarında analiz edilmeye ve bir sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. Konya'nın merkez ilçelerinde yer alan sekiz adet Osmanlı Türbesi'nden günümüzde mevcut olup içinde mezar taşı

⁷⁰ Konyalı, *Konya Tarihi*, 615.

⁷¹ Konyalı, *Konya Tarihi*, 615.

⁷² Konyalı, *Konya Tarihi*, 615.

bulunanlar kronolojik sırayla Hürrem Paşa Türbesi (934/1527-1528), Mehmet Bey Türbesi (941/1534-1535), Sinan Paşa Türbesi (982/1574-1575), Fatma Hatun Türbesi (994-1585-1586), Söylemez Türbesi (1297-1298/1880) ve Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi (1906-1907)'dir. Günümüzde mevcut olmayan türbeler kronolojik sırayla Hatice Hatun Türbesi (935/1528-1529) ile İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi (960/1552-1553)'dir. Hürrem Paşa Türbesi, İynel Dede ve Mahmut Dede Türbesi, Hatice Hatun Türbesi ve Şeyh Muhammed Bahaeddin Nakşibendi Türbesi içinde birden fazla mezar taşı bulunmaktadır. Toplamda on üç adet mezar taşı konumuz kapsamında incelenmiştir. Bu mezar taşlarından Hatice Hatun Türbesi'ndeki üç sanduka günümüze ulaşamamıştır. Bu sandukalardan biri yeterli bilginin bulunamamasından dolayı tarihlendirilememiştir. Araştırmada yer alan diğer mezar taşlarından sekizi 16. yüzyıla, biri 18. yüzyıla, üçü 20. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Malzeme ve Teknik

İncelemiş olduğumuz on üç mezar taşının tümü taşın bir türevi olan mermer malzemeden yapılmıştır. Üzerlerindeki yazı ve bezeme kompozisyonlarında kazıma (Şekil 34), zemin oyma (Şekil 2) ve boyama (Şekil 27, 30, 32) teknikleri uygulanmıştır.

Form

Mezar taşlarını ele alan araştırmalarda yapılan tipolojilerde sanduka ve şahide tipi mezar taşları öne çıkmaktadır. Form özellikleri anlatılırken farklı tipolojiler önerilmektedir. Beyhan Karamağaralı'nın⁷³, Halit Çal'ın⁷⁴, ehmet Önder'in⁷⁵ Hacer Kara ve Şerife Danışık'ın⁷⁶, Naciye Bayık'ın⁷⁷ Mustafa

⁷³ Karamağaralı, *Ahlat Mezar Taşları*, 44. Ahlat mezar taşları, çatma lâhitler, şahidesiz prizmatik sandukalar, şahideli mezarlar olarak tasnif edilmiştir.

⁷⁴ Halit Çal, "Türklerde Mezar-Mezar Taşları", *Aile Yazıları / 8* (Aralık 2015), 295-333. Çalışmada mezar taşları dönemlere ayrılmış ve her bir dönemin mezar taşları zengin bir tipolojik sınıflandırmaya tabi tutulmuştur.

⁷⁵ Mehmet Önder, "Konya Mezar Taşlarında Şekil ve Süsler", *Türk Etnografya Dergisi / 12* (1970), 5-16. Bu çalışmada ilk olarak mezar taşları *Selçuklu ve Beylikler devri* mezar taşları başlığında *sanduka-lahit ve dikey biçimde baş ve ayak taşları* olarak sınıflandırılmıştır. Ardından *Osmanlı devri* mezar taşları başlığında *sanduka-lahit, dikey biçimde baş ve ayak taşları, dikey biçimdeki baş ve ayak taşının yatay taşın iki başına yerleştirildiği mezar taşları, silindirik şekilli sütun-taşlar* olmak üzere anlatılmıştır.

⁷⁶ Kara-Danışık, *Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları*, 474-476. Mezar taşları form bakımından *yatay elemanlar ve düşey elemanlar/shahideler* olarak iki ana gruba ayrılmıştır. Yatay elemanlar kendi içinde *sandukalı tipler, lahitli tipler, kaideli tipler ve çerçevesiz tipler*, düşey elemanlar ise *yarım daire, sivri, üçgen ve dilimli alınlığa sahip şahideler* ile *sütunlu şahideler* olarak sınıflandırılmıştır.

⁷⁷ Bayık, *Konya ve Çevresindeki Selçuklu ve Beylikler Dönemi Sandukaları*, 145-148. Sandukaları kendi içinde *sanduka-lahit şeklinde mezar taşları, şahideli mezarlar, şahidesiz mezarlar ve ortak*

Çetinaslan, Hüseyin Muşmal ve İbrahim Kunt'un⁷⁸ hazırlamış olduğu çalışmalarda genelde aynı, özelde farklılaşan tipolojiler oluşturulmuştur. Tipolojilerin bu denli çeşitlilik göstermesi çok fazla sayıda ve formda mezar taşı olmasından ileri gelmektedir. Çalışmamız bünyesinde ele aldığımız on üç eserin bu tipolojilerle kesişen yanlarının olmasının yanı sıra farklı özellikleri de bulunmaktadır. Bu doğrultuda incelenen eserlerden beşi sanduka formu, ikisi lahit formu, ikisi şahideli sanduka formu, ikisi şahide formu ve ikisi çerçevesiz mezar taşı formu olarak sınıflandırılabilir.

Çalışmada incelenen eserlerden beşi *sanduka* formu mezar taşıdır. Günümüze ulaşamayan Hatice Hatun Türbesi'ndeki üç mezar taşı kaynaklardan edindiğimiz bilgiler doğrultusunda sanduka kategorisinde değerlendirilmiştir.⁷⁹ Diğer iki sanduka, iki kademelidir ve üst kademe sivri teğet kemer formunda sonlanmaktadır (Şekil 4, 5, 11, 12). Diğer çalışmalarda karşılaşılan⁸⁰ benzer formu örneklerin erken tarihli olmaları incelenen mezar taşlarının geleneğin devamı olduğunun kanıtıdır. Bölgede sandukanın dikdörtgen⁸¹, üçgen⁸² ve yarım silindir⁸³ şeklinde nihayetlenen örnekleri de vardır.

Ele aldığımız örneklerden ikisi *lahit* formundadır (Şekil 21, 25). Bu mezar taşları yatay doğrultulu olup, biri *kapaklı lahit*, diğeri *açık lahittir*.⁸⁴ İncelenen örneklerden kapaklı lahit formu, altta ve üstte daha geniş, silme kuşaklarıyla çevrilmiş ve ortada daralan bir görünüme sahiptir (Şekil 25). Açık lahit formu ise dört parça malzemenin ortası açık kalacak şekilde birleştirilmesiyle oluşturulmuş yine altta ve üstte daha geniş, silme kuşaklarıyla ortada daralan bir görünüme sahiptir (Şekil 21). Her iki örnekte birer baş taşı bulunmaktadır.

Ele alınan örneklerden ikisi hem şahide hem de sanduka formunun birleşiminden oluşan *şahideli sanduka* biçiminde bir tasarımına sahiptir. Kademeli gövde ve gövdenin sivri teğet kemer formu ile sonlandığı, baş ve ayak kısmına birer şahidenin yerleştirildiği örnek 12. yüzyıldan beri kullanılagelen bir geleneğin yansımasıdır (Şekil 14). Ahlat bölgesinde sıklıkla uygulanan

kaide üzerinde yer alan olarak sınıflandırmıştır.

⁷⁸ Çetinaslan vd., "Beyşehir Yöresinde XV-XVI. Yüzyıla Tarihlenen Sanduka Örnekleri", 112. Çalışma dâhilinde incelenen sandukalar sınıflandırılırken, kademe sayısı ve üst kademelinin aldığı şekil ölçüt olarak belirlenmiştir.

⁷⁹ Konyalı, *Konya Tarihi*, 615.

⁸⁰ M. Zeki Oral, "Konya'da Tarihi Mezar Taşları", *Anıt/1*, (Şubat 1949), 14-23; Mehmet Önder, "Konya Mezar Taşlarında Şekil ve Motif Karakterleri", *Anıt/22-23* (Mayıs-Haziran 1958), 3-15.

⁸¹ M. Zeki Oral, "Konya'da Tarihi Mezar Taşları", *Anıt/16* (Nisan 1950), 15-16.

⁸² Çetinaslan vd., "Beyşehir Yöresinde XV-XVI. Yüzyıla Tarihlenen Sanduka Örnekleri", 97, 99, 101.

⁸³ Taşkın, "Anadolu Selçuklularında Çinili Lahitler", 255 (Resim 11).

⁸⁴ Mustafa Bulut çalışmasında lahitleri *kapaklı lahitler*, *açık lahitler* ve *sanduka lahitler* olarak incelemiştir. Mustafa Bulut, *Sultan II. Mahmut Türbesi Haziresi* (İstanbul; Marmara Üniversitesi, Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012), 573-577.

bu mezar taşı formu⁸⁵ bölgenin form çeşitliliğini gözler önüne sermektedir. Diğer örneğin sandukası ahşaptan olup, üzerinde yazı ve süsleme bulunmamaktadır. Baş kısmına şahide yerleştirilmiştir (Şekil 32).

Eserlerden ikisi *şahide* formlu mezar taşıdır. Günümüzde ikisi de İnce Mi-nare Taş ve Ahşap Eserler Müzesi'nde sergilenen bu mezar taşlarının yalnız baş şahidesi bulunup, ayak şahideleri mevcut değildir (Şekil 36, 37).

İncelenen örneklerden ikisi çerçeveli mezar taşı şeklindedir. Konya'da daha ziyade geç dönemlerde karşımıza çıkan bu form, yine geç döneme ait olan Osmanlı türbelerinde de karşımıza çıkmaktadır (Şekil 29, 33). Birinde hem baş hem ayak (Şekil 29), diğerinde yalnız baş şahidesi (Şekil 33) görülmektedir.

Osmanlı dönemi Konya türbelerinde 16. yüzyıl ortalarına kadar Selçuklu ve beylikler devrinde daha sık karşılaşılan sanduka formuna rastlanırken, ilerleyen zamanlarda türbelerdeki mezar taşlarında form çeşitliliği dikkati çeker.

Bütün bu mezar taşlarından dört adet şahidenin üzerinde serpuş adı verilen başlığa rastlanır (Şekil 18, 27, 30, 32). Başlıksız şahideler üst kısımlarının formlarına göre sınıflandırılmaktadır. Bu üst kısımlar, üçgen alınlık (Şekil-34) ve sivri teğet kemer formlu olarak (Şekil 30, 36, 37) iki şekilde sonlanmaktadır. Bölgede başlıksız şahidelerin sivri kemer, sivri teğet kemer, yarım daire kemer, dilimli kemer, üçgen alınlık, güneş tepelikli ve bitkisel tepelikli olarak sonlandığı çeşitleri görülmektedir.

Başlık Türleri

Araştırmamızda ele alınan dört adet mezar taşı başlığa sahiptir (Şekil 18, 27, 30, 32) Mezar taşlarında görülen başlıkların tümü baş taşında yer almaktadır. Bu başlıklılardan üçü erkek mezarında, biri kadın mezarında bulunmaktadır. Kadın mezarında bulunan başlık hotoz tipindedir (Şekil 27). Bu hotozun bir benzeri İstanbul Siyavuş Paşa Türbesi'ndeki bir mezar taşında da mevcuttur. Diğer üç mezar taşında görülen erkek başlığı, Konya örneklerinde *sarıklı başlıklar* olarak adlandırılan türdedir (Şekil 18, 30, 32).⁸⁶

Süsleme

İncelenen on adet mezar taşı kimi yazıyla ilişkili, kimi münferit konumda olmak üzere geometrik, bitkisel ve nesnel motiflerle süslenmiştir. Bir eserde hiçbir

⁸⁵ Selami Bak, *Ahlat Meydan Mezarlığı Kadınlar Bölümü Mezar Taşı Envanteri* (Van; Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013), 243.

⁸⁶ Devrim Kuşdoğan, "Konya Tarihi Mezar Taşları Müzesi", *I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi Bildiriler Kitabı*, ed. Muvaffak Duranlı vd., (Aydın, Yeni Fikir Dergisi Yayınları, 2018), 354.

bezemeye yer verilmemiştir (Şekil 34). Geometrik süslemeye sahip mezar taşları, incelenen on eser arasında yedisinde görülmektedir (Şekil 6, 8, 13, 19, 23, 27, 36, 37). Görülen geometrik motifler, zencerek bordürleri, baklava dilimleri, mukarnaslar, geçmeler, silme kuşakları, dendanlar olmak üzere basit formlu bezemelerdir. Geometrik süslemelerin hemen hemen hepsi yazıdan bağımsız olarak ele alınmış, yalnız bir eserde harfe bitişik olarak geçme motifine yer verilmiştir (Şekil 19).

Mezar taşlarından ikisinde karanfil (Şekil 18, 26), birinde palmet, lotus, sümbül, hanımeli, lale, servi, beş ve sekiz yapraklı çiçek motifleri görülmektedir (Şekil 26). Beş mezar taşında ise rumi kullanılmıştır (Şekil 7, 13, 18, 19, 27, 37). Zemin oyma tekniği ile yapılmış rumi motifi, harflere iliştirilmiş vaziyette (Şekil 7, 13, 19), bir bordür olarak (Şekil 37) ve yüzeyde tek başına (Şekil 18, 27) olmak üzere üç farklı tasarımla karşımıza çıkmaktadır.

Bir eserde ise nesne kullanımı söz konusudur. Çiçeklerin vazo içine yerleştirildiği gözlenmektedir (Şekil 26). Süsleme motiflerinin taşta tatbikinde zemin oyma tekniği kullanılmıştır.

Yazı

İncelenen mezar taşlarından ikisinin üzerinde kitabe yoktur (Şekil 21, 25). Kitabesi bulunanlarda yazı çeşitleri sülüs, talik ve rik'a hattı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan altı adet mezar taşında sülüs (Şekil 4, 5, 11, 12, 15, 16, 30, 36, 37), birinde rik'a (Şekil 34) ve birinde talik hattı (Şekil 32) görülmektedir. En fazla karşılaşılan yazı sülüs hattıdır.

Mezar taşlarında yazıların uygulanışı kazıma ve zemin oyma tekniği ile yapılmıştır. Kazıma tekniği yalnızca bir mezar taşında kullanılmıştır (Şekil 34). Diğer mezar taşlarındaki yazıların tamamı zemin oyma tekniğindedir. Üç eserde yazıların üzerinin boyandığı görülmektedir (Şekil 30, 32, 34).

Konya'da mezarlarının üzerine anıt inşa edilebilecek statüdeki kişilerin mezar taşlarında, başta form ve yazı özellikleri bakımından, Osmanlı başkent üslubunun etkileri görülmektedir. 16., 18. ve 20. yüzyıllarda dönemin bütün özelliklerini mezar taşlarında görmek mümkündür. Bunun yanı sıra 16. yüzyıl mezar taşlarında Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemi süsleme üslubunun etkilerinin halen hissedildiği görülmüştür. İncelenen eserler, Türkiye mezar taşlarının çeşitliliğini ortaya koyan kendine has özellikleriyle, bu geniş envanterin az sayıdaki örneklerini oluşturmaktadır.

Kaynakça

- Bak, Selami. *Ahlat Meydan Mezarlığı Kadılar Bölümü Mezar Taşı Envanteri*. Van; Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013.
- Barıştan, H. Örcün, "İstanbul-Eyüpsultan Cafer Paşa Türbesi Kazısı ve Bitkisel Bezemeli Mezar Taşları Üzerine". *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla Eyüpsultan Sempozyumu IV Tebliğler (5-7 Mayıs 2000)*, 252-277. İstanbul, Eyüp Belediyesi Kültür Yayınları, 2000.
- Baş, Ali. "Konya'daki Klasik Dönem Osmanlı Yapıları". İpek Yolu Konya Kitabı IX (Aralık 2006), 215-233.
- Başkan, Seyfi. *Karamanoğulları Dönemi Konya Mezar Taşları*, Ankara; Başbakanlık Basımevi, 1996.
- Bayık, Naciye. *Konya ve Çevresindeki Selçuklu ve Beylikler Dönemi Sandukaları*. Konya; Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.
- Bozkurt, Nebi. "Mezarlık". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/519-522. Ankara; TDV Yayınları, 2004.
- Bozkurt, Nebi. "Sanduka". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/102-104. İstanbul; TDV Yayınları, 2009.
- Bulut, Mustafa. *Sultan II. Mahmut Türbesi Haziresi*. İstanbul; Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Doktora Tezi, 2012.
- Çal, Halit. "İstanbul Eyüp'teki Erkek Mezar Taşlarında Başlıklar". *Tarihi, Kültürü ve Sanatıyla III. Eyüpsultan Sempozyumu Tebliğler (28-30 Mayıs 1999 İstanbul)*. 206-225. İstanbul, 2000.
- Çal, Halit. "Türklerde Mezar – Mezar Taşları". *Aile Yazıları / 8* (Aralık 2015), 295-333.
- Çetinaslan, Mustafa vd. "Beyşehir Yöresinde XV-XVI. Yüzyıla Tarihlenen Sanduka Örnekleri". *İstem / 21* (Aralık 2013), 95-116.
- Çoban, Ali. *19. Yüzyıl Osmanlı Şeyhlerinden Bozkırlı Muhammed Bahâeddin Efendi ve "İkâzu'n-Nâimîn" Adlı Eserindeki Tasavvuf Anlayışı*. Konya; Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Çoruhlu, Yaşar. *Erken Devir Türk Sanatı-İç Asya'da Türk Sanatının Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul; Kabcacı Yayıncılık, 2011.
- Çoruhlu, Yaşar. "Türk Mezar (Ölü) Taşlarının Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Türk İslam Dönemindeki Devamı ya da Dönüşümü Üzerine". *I. Uluslararası Geleneksel Türk Mezar Taşları*. ed. Celil Arslan vd. 482-523. Bakü, Xəzər Universitəsi Nəşriyyatı, 2019.
- Hasol, Doğan. *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul; Yem Yayın, 12. Baskı, 2012.
- İslimiyeli, Nüzhet. *Sanat Terimleri Ansiklopedisi*. 2. Cilt. Ankara; Ankara Sanat Yayınları, 1976.
- Kara, Hacer-Danişık, Şerife. *Konya Mezarlıkları ve Mezar Taşları*. Konya; Meram Belediyesi Kültür Yayınları, 2005.
- Karamağaralı, Beyhan. *Ahlat Mezar Taşları*. Ankara; TTK Basımevi, 1992.

- Karamürsel, Alım. "Türklerde Mezar Geleneği", *Türkler Ansiklopedisi*. 3/122-128. Ankara; Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- Karpuz, Haşim. *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Konya 42*. 1. Ankara; TTK Yayınları, 2009.
- Konyalı, İbrahim Hakkı. *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*. Konya; Yeni Kitap Basımevi, 1964.
- Kubbealtı Lügati. "Şahide". Erişim 3 Şubat.2021. <http://www.lugatim.com/s/%C5%99ahide>.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*. çev. Hayrettin Karaman vd. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2017.
- Kuşdoğan, Devrim. "Konya Tarihi Mezar Taşları Müzesi". *I. Uluslararası Türk-İslam Mezar Taşları Kongresi Bildiriler Kitabı*. ed. Duranlı, Muvaaffak vd. 349-364. Aydın, Yeni Fikir Dergisi Yayınları, 2018.
- Küçükdağ, Yusuf. "Konya'da Osmanlı Döneminde İnşa Edilen Tekke ve Zaviyeler". *Osmanlı Döneminde Konya*. 171-182. Konya, T.C. Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2003.
- Mevlana Müzesi. "Sinan Paşa Türbesi". Erişim 5 Ocak 2021. <http://www.mevlanamuzesi.com/2016/11/08/sinan-pasa-turbesi/>
- Oral, M. Zeki. "Hürrem Paşa Türbesi". *Ant / 2* (Mart 1949), 7-14.
- Oral, M. Zeki. "Murat Paşa Kızı Türbesi". *Ant / 4* (Mayıs 1949), 1-7.
- Oral, M. Zeki. "Konya'da Tarihi Mezar Taşları". *Ant / 1* (Şubat 1949), 14-23.
- Oral, M. Zeki. "Konya'da Tarihi Mezar Taşları". *Ant / 16* (Nisan 1950), 15-16.
- Önder, Mehmet. "Konya Mezar Taşlarında Şekil ve Motif Karakterleri". *Ant / 22-23* (Mayıs-Haziran 1958), 3-15.
- Önder, Mehmet. *Mevlana Şehri Konya (Tarihi Kılavuz)*. Konya; Konya Valiliği, 1962.
- Önder, Mehmet. "Konya Mezar Taşlarında Şekil ve Süsler". *Türk Etnografya Dergisi / 12* (1970), 5-16.
- Önder, Mehmet. "Bir Selçuklu Şaheseri Mevlâna'nın Ahşap Sandukası". *Vakıflar Dergisi / 17* (1983), 79-92.
- Saracoğlu, Necibe. *Türk Mezarlarına Dair Araştırma*. İstanbul; İstanbul Matbaacılık, 1950.
- Sözen, Metin-Tanyeli, Uğur. *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*. ed. İdil Önemli. İstanbul; Remzi Kitabevi, 10. Basım, 2011.
- Taşkın, Saadet. "Anadolu Selçuklularında Çinili Lâhitler". *Sanat Tarihi Yıllığı / 4* (Şubat 1971), 237-257.
- Uz, M. Ali. "Konya Hazire ve Kabristanları". İpek Yolu Konya Kitabı VI (Aralık 2003), 77-91.
- Yusufoğlu, Mehmet. "Mehmet Bey Türbesi". *Ant / 2* (Mart 1949), 19-22.

